

הגזול עצים פרק תשיעי בבא קמא

קח.

עין משפט
נר מצוה

(א) לעיל ק. [ע"ש] שצעות
מט. (ב) לעיל סה.
(ג) [נס"ח]: וחמישיין,
(ד) ב"מ ג. (ה) מתנתין
הא לקמן מ"ל וכן
בשצעות ועין בספר כ"ג
(ו) ש"ן קודם ד"ה טען.

תורה אור השלם

1. או מכל אשר ישבע
עליו לשקר ושלם אתו
בראשו וחמשתיו יסף
עליו לאשר הוא לו
יתקנו ביום אשמתו:
ויקרא ה כד

הגהות הב"ח

(א) נ"ל משלם חומש
וכפילה אבל בתרי גברי
הא נשלם כפילה: (ב) שם
הכי דמי כגון טעון:

רבינו הגנאל

דאמר רבא וחמישיתו
יוסף עליו התורה ריבתה
חמישית הרבה לקרן אחת
שמע מינה. כתב ר"ח ד"ל
השתא איכא למימר ה"ה
לכפלי ואיכא למימר דוקא
חומש דרבייה קרא אבל
כפל לא ולא מכרעה.
תבעוהו בעלים לשומר
ונשבעו שילם והוכר הגנב.
קרא ודאי לשומר. כפל
למי. אביי אמר לבעל
הפקדון רבא אמר למי
שהפקדון אצלו. פ"ח
זכ"ל וקיימא לן כרבא.

ובאו עדים. דכשנשבע היתה אללו לחייב ככל והדר הודה איהו אצתרייתא: מאי מיחייב חומש אהך שצועה צתרייתא או לא: והא איחייב ליה כפילה. עליה דהאי ממון: או דלמא שצועה המחייבנו כפל פוטרתו מן החומש. כגון אי הוה מודה השתא

ובאו עדים אקמייתא והודה אבתרייתא מאי ממון המחייבתו כפל פוטרו מן החומש והא איחייב ליה עילויה כפילה או דלמא שבועה המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש והא שבועה בתרייתא הואיל דלא קא מחייבא ליה כפילה תחייביה חומשא אמר רבא ת"ש^(א) אמר לאחד מן השוק היכן שורי שגנבת והוא אומר לא נגנבתי משיבעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל ואם הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם והא הכא עדים הוא דמחייבי ליה כפילה הודה מעצמו אין אבל הודה אחר עדים לא ואי סלקא דעתך שבועה המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש אמאי הודה אחר עדים לא מכדי הא שבועה לא קא מחייבא ליה כפילה תחייביה חומשא אלא לאו שמע מינה ממון המחייבו כפל פוטרתו מן החומש ש"מ בעי רבינא חומש וכפילה בתרי גברי מאי היכי דמי כגון שמוסר שורו לשני בני אדם ומענו בו טענת גנב חד נשבע והודה וחד נשבע ובאו עדים מאי מי אמרינן בחד גברא קפיד רחמנא דלא משלם חומשא וכפילה^(ב) הא נשלם נשלם עלה חומשא וכפילה והכא נמי חד ממונא הוא דתיקו: בעי רב פפא תרי חומשי או תרי כפילי בחד גברא מאי היכי דמי^(ג) שמען טענת אבד ונשבע והודה וחזר ומען טענת אבד ונשבע והודה אי נמי כגון שמען טענת גנב ונשבע ובאו עדים מאי מי אמרינן תרי גווי ממונא קאמר רחמנא דלא נשתלמו עילוי חד ממונא והכא נמי תרי ממונא ניהו תא שמע^(ד) דאמר רבא^(א) וחמישיתו יוסף עליו התורה ריבתה חמישיות הרבה לקרן אחת דשמע מינה: תבעוהו בעלים לשומר ונשבעו שילם והוכר הגנב כפל למי אביי אמר לבעל הפקדון רבא אמר למי שהפקדון אצלו רבא אמר למי שהפקדון אצלו. פ"ח זכ"ל וקיימא לן כרבא.

ובאו עדים אקמייתא. תימה דע"כ כשצאו עדים אקמייתא ואומרים צאותה שעה ראיוהו צרותו ונמנל שמכחישין גם שצועה שניה שנשבע שאצד וכשהודה אחר עדים אמאי משלם חומש הא קתני לעיל^(א) בצתרייתא דהיכן פקדוני כו' הודה מעצמו משלם קרן וחומש משמע דוקא הודה מעצמו אבל אחר עדים לא ויש לומר דלעולם בטענת אצד הודה לאחר עדים נמי משלם חומש כדמשמע בסמוך דקאמר מכדי האי שצועה לא מחייבא ליה כפל תחייביה חומש אלא שמע מינה ממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש משמע הא היכא לילכא כפל בהעדאת עדים כמו בטענת אצד דמתחייב חומש בהודה אחר עדים ולעיל לאו דוקא נקט מעצמו אלא הוא הדין אחר עדים ואידי דתנא כפילה הודה מעצמו גבי טעון טענת גנב תנא נמי כפילה:

חד [נשבע] והודה וחד [נשבע] ובאו עדים. נראה דוקא נקט מתחילה הודה דאי מתחילה כבר חד ובאו עדים ואח"כ הודה חד הו עדים קודמין להודה ומחייבי תרוייהו כפילה דעדים כשצאו להעיד על שניהם העידו אצל כשהודה חד קודם אע"פ שאח"כ צאו עדים יש לומר דפטור והכי משמע כזולה הך שמעתא דמודה בקנס ואח"כ צאו עדים דפטור:

מען טענת אבד ונשבע והודה וחזר ומען טענת אבד. נראה דל"ג והודה דלם הודה מיד היא צרותו להמחייב צאונקס משעה שנשבע לשקר ומה שיחזור ויטעון שוב אצד אין כופר כלום ואפי' אמר לאחר שצועה אצד אלא נראה דלא הודה אלא לאחר שצועה שניה ומיהו תימא מאי קמציעא ליה לרז פפא הא מתנימין היא דמייתי לעיל (דף קא) השציע עליו ה' פעמים בין בפני צ"ד בין שלא בפני צ"ד וכפר עליו חייב על כל אחת ואחת:

וחזר ומען טענת גנב ונשבע. תימה היאך השציעוהו בית דין כיון שנפטור צבית דין בשצועה ראשונה ואפילו חזר וטען שלאחר שצועה ראשונה נגנב מ"מ למה השציעוהו והלא משצועה ראשונה שנשבע לשקר חייב צאונקס נמנל שלא כפר כלום צמה שטען שנגנב אחר שצועה ראשונה ואין לומר שצאו לפני בית דין אחר שלא ידעו שכבר נפטור והשציעוהו וכיון שנשבע על פי צית דין (אע"ג) שלא ידעו מיחייב כפל והא דאמרינן לעיל שכבר

יכא בשצועה ראשונה היינו שאותו צית דין עצמו השציעוהו וטעו דאין סברא לחלק כלל ונראה דמיירי דאמר ליה בעל הפקדון שוב לאחר שנמנל שקרן בשצועה ראשונה רזוני שמה עליו שומר חנם כמתחילה וחזר וטען לאחר שעשיתי שומר חנם נגנב ופוטרו עצמו שהרי לא נתחייב צאונקס צמה שעשאו צפירוש ש"ח אצל תימה דא"כ לא הו חד ממונא דהשתא הפקידו אללו פעם שניה ומה לי לקחו צידו ונתן לו ומ"ל שלא לקחו אלא אמר ליה בעודו צידו מהא עליו שומר חנם: **והתרי בפי"י**. מחמת שנעשה פסול בשצועה שניה משעה שנמנל שקרן צראשונה אין לפוטרו משום דחשוד על השצועה מדרבנן הוא דמיפסל כדמוכח בשצועות (דף מה) דקתני ושכנגדו חשוד על השצועה ומשמע התם מדרבנן הוא וכיון דמדלוריתא שצועתו שצועה מחייב כפל: **רבא אמר למי שהפקדון אצלו**. וא"ת דהכא סבר רבא דאע"ג דאטרמיה לצי דינא מקני ליה כפילה וצפרק המפקיד (ב"מ דף לה) גבי ההוא גברא דאפקיד כיפי גבי חצריה קאמר רבא שפיר עזד דלא אהדר ליה הכא אטרמיה לצי דינא התם לא אטרמיה לצי דינא ויש לומר דהתם שאני דאטרמיה לצי דינא ולא פרע ליה מידי אלא רב נתמן אגבייה לאפדנא מיניה אצל הכא אע"ג דאטרמיה לצי דינא קנת שנשבע לו תחילה מכל מקום הרי שילם לו לצדק ולא אטרמ לצי דינא הלכך מקני ליה כפילה:

קבו א מיי פ"ד מהל'
גיבה הל' ו:
קבו ב מיי שם הל' ז:
קבו ג ד מיי שם הל' ה
[כך אלפס צ"מ פ"ג
דף ע"ט]:
קבו ה מיי פ"ח מהל'
שאלה ופקדון הל' ד
טוח"מ סי' רלד וסי' רלח:
קבו ו מיי שם הל' א
טוח"מ שם:

מוסף רש"י

אמר לאחד מן השוק
כו'. הכא לא גרסינן
משציעין אגז דהא בלא
שצועה נמי מיחייב כפל
שה גנב ממש הוא
ונגנב מכדי ישלם שנים
בלא שצועה (שבועות
טו). שילם ולא רצה
לישבע. שצועות שומרים
שלא פשע בה ואלא
שלא פשע בה ד, שהיה יכול
ליפטר בשצועה זו שהרי
אמרו סי' (ב"מ ג).
למי שהפקדון אצלו.
דכיון דשילם קנה כל
תשלומיה (טו).

קמא א ב ג ד ה מ"ח
פ"ד מהלכות גניבה
הלכה ח טו"ח"מ ט"ז שני:
קב"ב ו ז ח מ"ח פ"ח פ"ח
מה"ל שאלה הפקדון
הלכה ו סמג עשין פח
טו"ש"ע ח"מ ט"ז נדב סעף
ו:
קב"ב ט י מ"ח שם סמג
ט"ז:
קב"ב ח מ"ח פ"ח מה"ל
גזילה ואבדיה ה"ל ג
סמג עשין עג טו"ש"ע ח"מ
ט"ז שם סעף ה':
קב"ב ל מ"ח פ"ח מה"ל
נדריס הלכה ו סמג
לארין נדב טו"ש"ע י"ד ט"ז
נעט סעף ו וס"י נדב סעף
ז:

מוסף רש"י

הדין פקדוני. אמר
לשומר חנם היכן שחי
אמר ליה אבד (שבועות
ט"ז). משלם קרן. וכפל
לא דאין כפל אלא בטוונ
נגנב. וחומש ואשם נמי לא
שייך אלא כשהודה. דמיכ
גזול הגר והתורו (יע"ל
ק"ה). הורדה מעצמו. שלא
באו עדים (שבועות ט"ז).
משלם קרן ורומש
ואשם. דמיכ או מכל
אשר ישבע עליו לשקר
וגו', וחו' אשם גזילה,
ואינו בא אלא על הודאת
כפרתם. ט"ח והתורו את
התאמת וגו' וחומש אינו
בא אלא שם (יע"ל
ט"ז). דין שביעת הפקדון
דאינה צ"ח עד שמונה
ועד מרשעו וצ"ל להפסיד
דמיכ בשבועת גזל הגר
כפרתם ט"ח והתורו את
התאמת אשר עשו וגו'
(שבועות ט"ז). קודם אי
אתה נהנה משלי. מכל
נכסך אם מת יירשנו.
שלא אסר עליו אלא כל זמן
שהנכס שלי, לפיכך
יירשנו אם מת (נדריס ט"ב).

תבעו שומר והודה תבעוהו בעלים והביא עדים. משמע הודה
לאחר שאין צעל הדבר ללא הודאה ומימה אמאי
לא צעי לענין קרן גופיה בשלם צאו עדים אי הויה הודאה אי לאו
ואמאי נקט והציא עדים משמע דלא מציעא אלא לענין כפל ו"ל
דמשום דלקרן לא הוי מצי למיפסע
הא דפשיט אס בשקר נשבע לא נפטר
הגנב כו': וְאִם הִנְחוּהוּ מִהוּ.
הקשה בקונט' אהן גירסא דגרסינן
אס בצאמת נשבע לא נפטר גנב וכו'
ד"כ מאי צעי רצא עמד ליטבע
לשקר ולא הניחוהו מהו השתא נשבע
לשקר ממש דאיסתליק ליה מצי דינא
דמו לא רמיא עליה כ"ש היכא דלא
נשבע דעליה רמיא לשלומי ויש
מתאים דכיון דלא הניחוהו ליטבע
מחל לו והרי נפטר נמי שומר כאלו
שומר נשבע בצאמת ומו לא רמיא
עליה ולהכי קצעי ולא מילתא היא
דמשום דלא הניחוהו ליטבע לא מחל
לו ולא מיפטר שומר צהכי וכן פוסק
צ"ה"ג דלע"פ שמחל לו השבועה
לנשבע בשביל כך לא מחל לו ממון
לגמרי וכל שכן היכא דלא מחל לו
שבועה אלא שלא הנימו ליטבע
בצאמה שעה:

נגנבה באונס. נראה דאין שום
גניבה קרויה אונס אלא
בלקטים מוויין כדפירש בקונט' וכן
מוכח לעיל בהכונס (דף טו').
לבנין או לאחיו. נראה לבניו של
גזול או לאחיו של גזול
כלומר בתמילה לבניו אס יש לו דהס
קדמיים לכל אדם בחלק המגיעו
ונחשב אותו כאלו מת הוא והרי בניו
יורשים חלקו עם אחיו והס אין צאים
מכחו אלא מכה אצוה דאצא כדאמר
בסוף מי שמת (ב"ב דף קנ"ט). תחת
אבותיך יהיו בניך הלכך לע"פ שאין
לאציהן צ"ח כלום שהרי יש לו להחזיר
גזילה אפ"ה הס קודמיין בחלקו
מההוא טעמא דב"ב או לאחיו כשאין
לו בניס: לָרֶחֶם וּבִ"ח בְּאִין וּנְפָרְעִין.
נראה לפרש לוח על הקרקע שלו
מאחרים אפ"י צלא אפומיקי דקרקע
משועבד לצעל חוז ואח"כ נותן
קרקע שלו לבניו או לאחיו צעבור
הגזילה וכגון שאין הגזילה קיימת
וחוזרים צ"ח ונפרעין מאותה קרקע
לע"ג דיש לו שאר נכסים צמה לפרוע
ונראה דאין צריך לומר צשעת
נמינתו לבניו או לאחיו ע"מ שיפרעו
צעלי חוז מכס דצלאו הכי אין יכולין
לזכות שלא מדעתו ואס הגזילה
צעין צריך לפרש שילוח עליה או
יעשה אפומיקי למלוה ויחזירנה
לבניו

הא נשבע לע"פ ששילם למי משלם לבעל
הפקדון רבא דייק מסיפא א) נשבע ולא רצה
לשלם טעמא דלא רצה לשלם הא שילם
לע"פ שגשבע למי משלם למי שהפקדון
אצלו לאביו קשיא סיפא אמר לך אביו
הכי קתני נשבע ולא רצה לשלם קודם
השבועה אלא לאחר השבועה למי משלם
לבעל הפקדון לרבא קשיא רישא אמר לך
רבא הכי קתני שילם ולא רצה לעמוד
בשבועתו אלא שילם למי משלם למי
שהפקדון אצלו תבעוהו בעלים לשומר
ונשבע והוכר הגנב תבעו שומר והודה
תבעוהו בעלים וכפר והביאו עדים מי
נפטר הגנב בהודאת שומר או לא נפטר
הגנב בהודאת שומר אמר רבא אם באמת
נשבע נפטר הגנב בהודאת שומר אם בשקר
נשבע לא נפטר הגנב בהודאת שומר בעי
רבא עמד ליטבע בשקר ולא הניחוהו מהו
תיקו רב כהנא מתני הכי רב טביומי מתני א)
בעי רבא נשבע לשקר מהו תיקו תבעוהו
בעלים לשומר ושילם והוכר הגנב תבעוהו
בעלים והודה תבעו שומר וכפר והביא
עדים נפטר גנב בהודאת בעלים או לא מי
אמרינן מצי אמר ליה שומר לבעלים אתון
כיון דשקליתו לכו דמי אסתליקתו לכו
מהכא או דלמא מצי אמרי ליה כי היכי
דאת עבדת לן מילתא אנן נמי עבדינן לך
טרחינן בתר גנבא שקלא אנן דידן ושקול
את דידך תיקו א) אתמר נגנבה באונס והוכר
הגנב אמר אביו אם שומר חנם הוא רצה
עושה עמו דין רצה נשבע אם שומר שכר
הוא עושה עמו דין ואינו נשבע רבא אמר
אחד זה ואחד זה יעושה עמו דין ואינו נשבע
לימא פלוגא אדרב הונא בר אבין דשלח
רב הונא בר אבין נגנבה באונס והוכר
הגנב אם שומר חנם הוא רצה עושה עמו
דין רצה נשבע ואם שומר שכר הוא עושה
עמו דין ואינו נשבע אמר לך רבא הכא
במאי עסקינן וכוון שקדם ונשבע והא רצה
עושה עמו דין רצה נשבע קאמר הכי קאמר
הרצה שומר חנם עומד בשבועתו רצה
עושה עמו דין רבה זוטרי בעי לה הכי
נגנבה באונס והחזיר גנב בבית שומר ובמה
בפשיעה מהו מי אמרינן כיון דנגנבה באונס
כליא ליה שמירתו או דלמא כיון דהדרה
ב"היכן פקדוני אמר לו אבד משביעך
אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו משלם קרן [הודה מעצמו
משלם קרן וחומש ואשם] היכן פקדוני אמר לו נגנב משביעך אני ואמר
אמן והעדים מעידים אותו שגנבו משלם משלומי כפל הודה מעצמו משלם
קרן חומש ואשם הגזול א) את אביו ונשבע לו ומת הרי זה משלם קרן
וחומש ואשם לבניו או לאחיו ואם אינו רוצה או שאין לו לוח ובעלי חוב
באין ונפרעים האומר לבנו קונם אי אתה נהנה משלי אם מת ירשנו
בחיי

הא נשבע לע"פ ששילם. כיון דאטרמיה צבועה למי משלם גנב
כפל לצעל הפקדון כטעמיה דאציי דלעיל [ע"ה]: מי נפטר הגנב. מן הכפל
כשאר מודה צקנס: צהודא. שהודה לשומר: או לא נפטר. דכיון
דנשבע שומר תמילה נסתלק ושוב אינה צשמירתו ולא הויה הודאה:
אס צאמת נשבע. השומר שטען
נגנבה צאונס ונמצא קן: נפטר
הגנב צהודא שומר. דכיון דנאמן
הוא אן סהדי דאי הוה משתכחא
צהמה ניחא ליה למריה דתיהו צדיה
דהאיך הלכך על שומר זה לחזר
אחריה ותציעתו תציעה והודאת
גנב הודאה: ואס נשבע לשקר.
שטען מת או נשכר או נשכח או
נגנבה צאונס וצא ומצא שאינו כן
דכיון דמגליא מילתא דשקרן הוה אן
סהדי דלא ניחא ליה למרה דליהו מו
שומר עלה ותציעתו אינה תציעה:
ולא הניחוהו מאי. מדלח נשבע נאמן
הוא עדיין לצעלים או ללמא כיון
דעמד ליטבע מו לא מהימני ליה
א) צעלים: נשבע לשקר מהו. מי
אמרינן אכתי עליה רמיא דכיון
דלשקר נשבע סופו להתחרט ולשלם
הלכך תציעתו תציעה או לא: אית
דגרס אס צאמת נשבע דלא פשע
לא נפטר הגנב. דכיון דצאמת נשבע
אפטר ליה שומר ומו לא רמיא עליה
למתציעה נגנב ואס לשקר נשבע
כגון דפשע נפטר הגנב צהודאת
שומר דאכתי עליה רמיא לשלומי.
וראשון שטעמי ועיקר הוא דהכא
איכא לאקשויי א"כ מאי צעי רצא
עמד ליטבע לשקר ולא הניחוהו מהו
השתא נשבע ממש דאסתלק ליה
מצי דינא דמו לא רמיא עליה
לא צבועה ולא פרעון עד שיצאו
עדים שפשע אמרינן דנפטר הגנב
דאכתי אשומר רמיא למתציעה כל
שכן היכא דלא נשבע דעליה רמיא
לשלומי: אס עבדו לן מילתא. טובה
ששילמת לפניס משורת הדין הלכך על
דין נמי רמיא למיעבד מילתא
דטיבותא לאהדורי צתר גנבא
ולמתציעה ותציעתן תציעה: נגנבה
צאונס. בלקטים מוויין לשומר שזכר
פטור צו ואח"כ הוכר הגנב ויכול
לכופו ולהוליא מידו: ראה נשבע.
והצעלים יפרעו מן הגנב: עושה
עמו דין. משלם לצעלים והוא יפרע
מן הגנב: ואס שומר שזכר הוא.
לע"ג דפטור בלקטים מוויין הכא
הואיל והוכר הגנב ולא יפקיד כלום
עליו לטרומ אחריה לפיכך הוא ישלם
לצעלים ויחזור ויפרע מן הגנב:
עושה עמו דין. ישלם למלוה עליו
לחזר אחר האציה: לימא פלוגא.
דרצא אדרב הונא בר אבין: כגון
שקדם ונשבע. קודם שהוכר הגנב:
מתני' משלם קרן. דאין חומש
ואשם אלא אס הודה דכמי צגזל
הגר צפרשת נשא) והמודה: א) ואחר
כך מס אציו. א) ואחר מיתת האב
הודה: הרי זה משלם קרן וחומש
לבניו. של אציו או לאחיו של אציו
אס אין לו בניס ואף על גב
דנפלה ירושה קמיה דהאיך צעי למעבד
חלקו או שאין רוחה להפקיד חלקו: לוח.
מאחרים ומשיב לאחיו לקיים מצוה השצה:
ועליו החוז צאין ונפרעין. מן ההשצה
את חלקו כגון אס היו שנים אחין והוא שלישי נפרעים צעלי חוזים מן ההשצה

א) צ"מ ג"ג. ט לעיל
סג: קו. שבועות מט.
א) [לרין מיקון ובפרי"ח
וכן צברטורה למא חיבת
ואשט, ד) נדריס מב. מ. מ.
א) [צמדכר ה, א) עין
רש"י ובספר פ"י, א) ס"א
הירושא. ח) ס"א מן שלש
הירושא.

הגהות הב"ח

א) גב' דייק מסיפא
דקתני נשבע: א) שם רב
טביומי ממני הכי צעי:
א) רש"י ד"ה ולא הניחוהו
וכ' לצעלים הס"ד:
ד) ד"ה ונשבע לו ואח"כ
מת אציו:

הגהות הגר"א

[א] בהג"ה הגזול ט"ז לבניו
כ"ב גירסת הרמב"ם לאחיו
או לבניו ואס אין לו לוח ט"ז
וכ"ב וצ"ל אלא שטוונ
ולא מנרין אלא שאלה מתמת
ידו ואף צלחיו מחשב
עמהם אח"כ וכל זכ צגזילה
קיימת:

רבינו הגנאל

ה"ג ר"ח ד"ל אם באמת
נשבע לא נפטר הגנב ואם
בשקר נשבע נפטר הגנב.
פ"י אם באמת נשבע
השומר שלא פשע בה,
כבר נסתלק השומר ממנה
ואינו בעלים, והלכך מה
שנודד לו הגנב אינו אלא
כמי שהודה לאחר מן
השוק ואין הודאה זו
פוטרתו. אבל אם לשקר
נשבע שהוא פשע
בשמירתה, הרי נתייבב בה
לשלם והוא בעלים,
ולפיכך נפטר הגנב
בהודאתו. מהנ"י האומר
לבנו קונם שאחא נהנה לי
אם מת ירשנו. ואם אמר
בחיי ובמותו אם מת לא
ירשנו ונתן לבניו או
לאחיו אם אין לו לוח
ובעלי חוב באין ונפרעין.
פ"ה צ"ל תיתן הירושא
לבניו או לאחיו של זה
המודד הנאה, ואם אינו
רוצה שתנתן ירושת אביו
לבניו לוח הוא ירבאו
בעלי חובות ויטלו ירושת
אביו וירשבוהו פריעון לבן.
ולא יטול הבן הירושא
בידו אלא יטלוהו אחרים
אף על פי שנחשבת לו
פריעון.